

№ 17 (562)
 Май 2015 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- ☞ **Памяць: жанчыны на вайне –** стар. 4
- ☞ **Асобы: пісьменнік У. Ліпскі і плакатыст У. Крукоўскі –** стар. 5 і 6
- ☞ **Летапісцы: краязнаўцы з Пастаўшчыны –** стар. 7

70 гадоў таму скончылася вайна з фашысцкай Германіяй

Праблемы беларуска-польскіх стасункаў

абмеркавалі ўдзельнікі Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі «Польшча і Беларусь у сучаснай Еўропе», якая адбылася 8 красавіка ў Варшаве. Яе суарганізатарамі сталі Інстытут еўрапейскай факультэта журналістыкі і палітычных навук Варшаўскага ўніверсітэта, Таварыства дружбы «Польшча – Усход», Пасольства Беларусі ў Польшчы, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Польска-беларуская гандлёвая палата ў Варшаве.

У размове бралі ўдзел дэпутаты польскага Сейма, бізнесмены, вучоныя і эксперты з польскіх цэнтральных і рэгіянальных вышэйшых навучальных устаноў – з Варшавы, Вроцлава, Беластока, Пазнані, Гданьска, а таксама вучоныя з Беларусі – з універсітэтаў Мінска, Брэста, Гродна, Магілёва, з Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, прадстаўнік Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі – старшыня таварыства «Беларусь – Польшча» А. Бутэвіч.

Адбыўся зацікаўлены навукова-практычны дыялог па пытаннях развіцця беларуска-польскіх адносінаў у сучасных геапалітычных рэаліях, па праблемах сённяшняга стану і перспектывах развіцця двухбаковых беларуска-польскіх эканамічных, культурных, навуковых, грамадскіх сувязяў.

Наш кар.

«Мазалава – гістарычнае і сучаснае»

Пад такою назвай 18 красавіка адбылася пешая экскурсія па аграгарадку Мазалава, што ў Віцебскім раёне. У ёй бралі ўдзел мясцовыя школьнікі, жыхары і госці населенага пункта – усяго больш за 40 чалавек.

Арганізатары, мясцовыя культработнікі і настаўнікі, запрасілі ў падарожжа па населеным пункце, першыя ўзгадкі якога датуюцца 1589 годам. Маршрут экскурсіі пачаўся ад сярэдняй школы, непадалёк якой у 1960 – 1970-я гады быў пабудаваны пасёлак меліятараў. Удзельнікі экскурсіі змаглі пабачыць рачулку Лужаснянку, месца былога вісячага мастка, рэшткі млына, помнік архітэктуры XIX стагоддзя – сядзібу «Мілае» колішняга дзяржаўнага

і грамадскага дзеяча Ігната Манькоўскага, наведваць мясцовы дом культуры (там экспануецца этнавыстаўка «З гарышчаў бабуляў і дзядуляў»), выстаўку народных інструментаў, паслухаць песні ў выкананні народнага ансамбля народнай песні «Вераснянка» і ансамбля песні «Крыніцы», этнаграфічны куток «Майстэрства народа жыве ў стагоддзях» у бібліятэцы.

Удзельнікі фесту змаглі паслухаць чароўныя легенды ў выкананні вучаніцы школы Паліны Казінец, уласныя вершы ў выкананні Алы Дружковай і іншае.

Мерапрыемства прайшло ў межах «Фесту экскурсаводаў – 2015» – шэрагу бясплатных экскурсіяў па Беларусі, прымеркаваных да Міжнарод-

нага дня помнікаў і мясцінаў, арганізатарамі якога выступілі ГА «Беларускі камтэт Міжнароднай Рады па помніках і мясцінах (ІКАМОС)», Беларускае грамадскае аб'яднанне экскурсаводаў і гідаракладчыкаў, ГА «Беларускі фонд культуры».

Галоўная задумка фесту – пазнаёміць жыхароў канкрэтных рэгіёнаў, гарадоў, вёсак, раёнаў і нават вуліцаў з тымі помнікамі, побач з якімі яны жывуць і ходзяць кожны дзень.

Тыя, хто завітаў на экскурсію, атрымалі ад арганізатараў на памяць каляндарыкі з сімволікай фесту.

Андрэй СТРУНЧАНКА,
 краязнаўца,
 арганізатар экскурсіі

(Працяг тэмы – на стар. 3)

Каля рэчкі Лужаснянкі

Нашы віншаванні

● **Нараўлянскі этнаграфічны музей 20 гадоў таму, 8 мая 1995 года прыняў першых наведнікаў.**

Музей размяшчаецца ў знакавым будынку – помніку драўлянага дойдства канца XIX ст. У музеі дзейнічаюць 6 пастаянных і 5 часовых экспазіцыяў. У зале ткацтва экспануюцца вышытыя нараўлянскім арнамантам кашулі, сатканыя каляровымі ніткамі і вышываныя ручнікі ды інш.

У зале посуду прадметы з дрэва, гліны, бяросты, лыка распавядаюць пра доўгую эвалюцыю спосабаў вырабу посуду. У музеі ёсць экспазіцыя на тэму чарнобыльскай трагедыі. Яна прысвечаная ліквідатару аварыі на ЧАЭС Івану Шаўрэю, а таксама лёсам 36-і адселеных вёсак і іх жыхароў.

Сялянскае падвор'е прадстаўляе шматлікі збор сялянскага інвентару, прадметаў рыбалоўства. У экспазіцыі дэманструецца культура сельскага побыту, яго развіццё ад «драўлянай» печы, трохспіннага ложка, самаката, мухалоўкі, «сабаккі» да швейнай машыны «Зінгер». Фонды экспазіцыі «Знакамітыя землякі» пастаянна дапаўняюцца цікавымі дакументамі і матэрыяламі.

● **Беларускі фонд культуры і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» віншуюць супрацоўнікаў музея**

з юбілеем установы і жадаюць плёну ў працы і цікавых наведнікаў!

● **Бягомльскі музей народнай славы быў заснаваны 17 красавіка 1968 г., адкрыўся для наведнікаў 8 мая 1970 г. Спачатку музей месціўся ў будынку былой канторы саўгаса «Бягомльскі», потым яму быў перададзены будынак сярэдняй школы, узведзены ў 1890 г., які да 1917-га належаў пану Булгаку.**

У музеі захоўваецца больш за 17 тысячаў экспанатаў, маецца 8 залаў, экспазіцыі якіх распавядаюць пра побыт мясцовага насельніцтва, утварэнне БССР і польска-савецкую вайну 1919 – 1920 гг., падзеі пачатку Вялікай Айчыннай вайны, падпольны і партызанскі рух на тэрыторыі раёна, вызваленне Беларусі ад нямецка-фашыскіх захопнікаў, а таксама пра пасляваеннае жыццё краю.

● **Беларускі фонд культуры і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» шчыра віншуюць супрацоўнікаў музея з юбілеем установы, жадаюць поспеху ў працы і новых цікавых знаходак для папаўнення музейных калекцый.**

На тым тыдні...

✓ **14 красавіка** ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі ГА «Беларускі саюз мастакоў» адкрылася **выстаўка «Лабірынт-2»**.

Яе назва вобразна адлюстроўвае перакрываванні і разыходжанні творчых пошукаў мастакоў-жывапісцаў. Мэта праекта – прадэманстраваць стыльваю і жанравую разнастайнасць сучаснага жывапісу, даследаваць шляхі стварэння мастацкага вобраза, якія абіраюць беларускія мастакі XXI ст.

✓ **17 красавіка** ў Палацы-музеі Вялікіх Князёў Літоўскіх у Вільні адкрылася **выстаўка «Сярэднявечнае ўпрыгожанне. Загадкавы пояс эпохі Вітаўта Вялікага»** са збору Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь. Выстаўка ладзіцца ў рамках Дзён культуры Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы.

Парадны паясны набор, які атрымаў неафіцыйную назву «Пояс Вітаўта», быў знойдзены ў складзе манетна-рэчавага скарбу каля вёскі Літва Маладзечанскага раёна ў пачатку 1990-х і больш за 10 гадоў знаходзіўся ў прыватных руках. У 2006 г. дзякуючы намаганням доктара гістарычных навук прафесара Валянціна Рабцэвіча рарытэт быў перададзены ва ўласнасць дзяржавы. З 2007 г. «Пояс Вітаўта» занесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў і захоўваецца ў зборы НГМБ.

✓ **3 18 красавіка па 28 чэрвеня** ў філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь «Дом-музей Із'езда РСДРП» працуе **выстаўка «RoboArt»**, дзе прадстаўленыя футурыстычныя мадэлі робатаў, зброі, аўтамабіляў і касмічнай тэхнікі, выкананыя ў выглядзе дызайнерскіх твораў ручной працы. Экспазіцыя налічвае больш за 50 экспанатаў рознага памеру, сярод якіх ёсць статычныя і рухомыя мадэлі.

✓ **23 красавіка** ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася **імпрэза, прысвечаная 115-й гадавіне з дня нараджэння Гаўрылы Іванавіча**

Гарэцкага (1900 – 1988), грамадскага дзеяча, доктара геалага-мінералагічных навук, акадэміка НАН Беларусі, заслужанага дзеяча навукі Беларусі.

Да імпрэзы супрацоўнікі аддзела рэдкіх кніг падрыхтавалі выстаўку «Я – сын твой, маці-Беларусь...», якая адлюстроўвае сферу навуковых і грамадскіх інтарэсаў Г. Гарэцкага. Там прадстаўленыя матэрыялы з асабістага архіва і кнігазбору акадэміка, што захоўваюцца ў бібліятэцы, і іншыя дакументы з яе фондаў.

✓ **23 красавіка** ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адкрылася **выстаўка да 75-годдзя мастака-графіка Уладзіміра Басалыгі**. Яго творы экспанаваліся ў многіх гарадах Беларусі, а таксама ў ЗША, Кітаі, Польшчы, Чэхіі, Расіі, Германіі, Францыі, Алжыры, Індыі, Анголе і іншых. Многія з іх набытыя музеймі нашай краіны. Таксама на выстаўцы прадстаўленая ўнікальная серыя аўталітаграфіяў «Мова наша родная», частку працаў з якой Уладзімір Самойлавіч перадаў у фонды музея Якуба Коласа.

✓ **23 красавіка** ў Музеі гісторыі горада Мінска адкрылася **выстаўка «Меняющий реальность»** (з надрэканаванага) беларускага фатографа Яўгена Казюлі (1936 – 2014), над якой аўтар працаваў апошнія месяцы свайго жыцця, але не паспеў яе паказаць.

Працуючы ў газеце «Голас Радзімы» і БелТА, Я. Казюля спалучаў дакументальнасць выявы і мастацкасць вобраза. У фотарэпартажы ён укладваў сваю любоў да Беларусі, яе прыроды і людзей.

✓ **24 красавіка** ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва адкрылася **сумесная выстаўка Валянціна і Аляксея Губаравых «Вертыкальныя вуглы»**. Творчасць бацькі і сына Губаравых – гэта два пласты выяўленчага мастацтва, якія, нягледзячы на роднасную сувязь, існуюць самадастаткова, маюць уласную ідэалогію і сваю пластычную мову.

Жывапіс Губарава-старэйшага –

шматпластовы як у апавядальным, так і ў жывапісным кантэкстах. У жывапісе Губарава-малодшага сюжэтныя і жывапісныя складнікі даведзены да крайняга мінімалізму. Гэта сувязь дэкадансу, мінімалізму і экспрэсіянізму ці, як вызначе сам Аляксей свой накірунак, «канцэпт-уальны прымітывізм». Вось такім чынам і рознымі шляхамі сыходзяцца дзве лініі.

✓ **24 красавіка** ў Літаратурным музеі Петруся Броўкі пры ўдзеле беларускага жаночага партала «Velvet» адбылася **імпрэза «Адам Бабарэка: дно адной душы»** з цыкла «Чытаем сваё. Класіка».

Уклад, які літаратуразнавец А. Бабарэка зрабіў у нашу літаратуру і культуру, нельга недаацэньваць. Ён даследаваў гісторыю беларускай літаратуры, творчасць Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча, Уладзіміра Дубоўкі, Кузьмы Чорнага, распрацоўваў метадалагічныя праблемы літаратуразнаўства і эстэтыкі, сацыяльнай і эстэтычнай каштоўнасці літаратуры, адным з першых пачаў адстойваць правы на творчае самавыяўленне.

✓ **24 красавіка** ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча была зладжана **літаратурная імпрэза «Планета каханьня»**, прымеркаваная да 125-годдзя з дня нараджэння музы паэта Ганны Какуевай. Пад час мерапрыемства можна было даведацца пра стасункі Максіма і Ганны, а таксама пачуць гісторыі пра каханне ад Адама Глобуса, Альгерда Бахарэвіча, Юліі Цімафеевай, Уладзі Лянкевіча, Міхаіла Бараноўскага, Георгія Барташа, Аксаны Спрычан, Вікі Трэнас, Марыі Мартысевич.

✓ **24 красавіка** ў выставачнай зале Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага адкрылася **персанальная выстаўка заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Леаніда Дударэнкі «Шлях мастака»**, прымеркаваная да 85-годдзя майстра. У экспазіцыі прадстаўлена каля ста твораў розных перыядаў, асаблівую цікавасць уяўляюць працы з творчых паездак мастака.

✓ **24 і 25 красавіка** ў Мінску прайшоў **першы гарадскі кніжны фестываль «Горад і Кнігі»**, які сабраў

Наш календар

3 мая споўнілася 355 гадоў з часу падпісання Аліўскага міру – мірнага дагавору, якім скончылася Паўночная вайна 1655 – 1660 гг. Падпісаны 3 мая 1660 г. у Аліўскім кляштары цыстэрцыянцаў каля Гданьска прадстаўнікамі Рэчы Паспалітай, Свяшчэннай Рымскай імперыі і Брандэнбурга з аднаго боку і Швецыі з другога пры пасярэдніцтве Францыі. Паводле Аліўскага міру кароль Рэчы Паспалітай Ян II Казімір адмовіўся ад правоў на шведскую карону, а Рэч Паспалітая – ад Інфлянтаў, за выключэннем іх паўднёва-ўсходняй часткі, дзе пазней створана Інфлянцкае ваяводства. Швецыя адышла тэрыторыя Эстоніі з востравам Эзель і частка тэрыторыі Латвіі. Курляндскае і Земгальскае герцагства засталася васалам Рэчы Паспалітай. Падпісаны мірны дагавор дазволіў войскам Рэчы Паспалітай на чале з П. Сапегам і С. Чарнецкім перайсці ў наступленне на расійскую армію і разбіць войска І. Хаванскага ў Палонкаўскай бітве (28 чэрвеня 1660 г.), наблізіў завяршэнне вайны Расіі з Рэчю Паспалітай 1654 – 1667 гг.

Падрыхтаваў Аляксей САЧАНКА

пад дахам Нацыянальнай бібліятэкі і на іншых пляцоўках незвычайныя і літаратурныя актыўнасці сталіцы.

У межах фестывалю прайшла выстаўка hand-made герояў сучасных кніг, дзе было прадстаўлена больш за пяцьдзесят працаў, акцыя-віктарына «Кніга ў меху», можна было пагуляць у настольныя гульні з клубам «Дзве Савы», паглядзець кароткаметражныя фільмы ад кінафестывалю «Cinema Perpetuum Mobile» ды інш.

✓ **29 красавіка** ў Літаратурным музеі Петруся Броўкі адбылася першая імпрэза ў межах новага праекта **«Сустрэча з аўтарам»**. Першым госцем праекта стаў Канстанцін Чарухін. Ён нарадзіўся ў Мінску ў 1973 г., скончыў Беларускую дзяржаўную політэхнічную акадэмію. Дэбютны зборнік прозы «Шчэжар» выйшаў у 2013 г. і адразу быў адзначаны ў шорт-лісце літаратурнай прэміі «НОС-2013».

✓ **29 красавіка** ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь адкрылася **выстаўка «70-годдзю Вялікай Перамогі прысвячаецца»**. Гэта сумесны праект нашага музея і Дзяржаўнага музея гісторыі Санкт-Пецярбурга. Ён прадстаўлены на выстаўцы фотапрацамі Барыса Кудаярава (1898 – 1973), вядомага савецкага ваеннага фотакорэспандэнта. У час вайны ён усе 900 дзён блакады правёў у Ленінградзе ў якасці фотарэпарцёра газеты «Камсамольская праўда».

Супрацоўнікі грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчай газеты» выказваюць шчырыя спачуванні старшынні Рэспубліканскага савета ГА «Беларускае добраахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры», даўняму сябру, падпісчыку і аўтару нашага выдання АСТАПОВІЧУ Антону Уладзіміравічу з прычыны заўчаснай смерці жонкі ТАЦЯНЫ.

Фэст у Клімавічах

Сёлета горад Клімавічы актыўна далучыўся да агульнаацыянальнай акцыі «Фэст экскурсаводаў» адразу чатырма экскурсіямі. Праўда, пад час падрыхтоўкі арганізатары баяліся нахваліцца слабай зацікаўленасці жыхароў... Але дарэмна – людзей не спужала нават надвор'е.

Экскурсіі прайшлі ў Клімавічах у нядзелю 19 красавіка. Супрацоўнікі мясцовага краязнаўчага музея і спецыялісты раённага аддзела адукацыі, спорту і турызму правялі экскурсіі: «Старонкі ваеннай гісторыі», прысвечаную 70-годдзю Вялікай Перамогі; «За сівай смугой стагоддзяў» – па гістарычным цэнтры горада; аглядную веласіпедную экскурсію па ўсім горадзе «Клімавіцкі велапашацыр» і «Таямніцы гарадскіх вуліцаў».

Арганізатары сумняваліся, ці будзе запатрабаваная такая акцыя ў Клімавічах, тым больш – у выхадны дзень. Але клімаўчане актыўна падтрымалі прапанову! Напрыклад, на першую экскурсію сабралася 38 чалавек, самымі актыўнымі і неаб'яўкавымі былі вучні 7 «А» класа СШ № 3 і 2 «Б» класа пачатковай школы. Галоўны захавальнік фонду музея Наталля Баньшэўская ў зале Вялікай Айчыннай вайны музея распавяла экскурсантам аб гісторыі горада ў гады ліхалецця, а таксама пра клімаўчанаў, якія ваявалі на франтах. Працяг экскурсіі быў у выставачнай зале музея, дзе прадстаўленая выстаўка на ваенную тэматыку, а заканчэнне адбылося ў гарадскім парку на Алеі герояў.

Аб 11-й ахвочыя сабраліся перад будынкам музея на экскурсію па гістарычнай частцы горада «За сівай смугой стагоддзяў», якую правёў аўтар гэтых радкоў: распавёў пра гісторыю і адметную архітэктурную горада, пазна-

ёміў з рознымі гарадскімі легендамі і цікавосткамі.

Для аматараў актыўнага адпачынку – веласіпедная аглядная экскурсія па ўсім горадзе, якую правёў вядучы спецыяліст аддзела адукацыі, спорту і турызму Пётр Шашкоў. Арганізатары былі прыемна здзіўлены ініцыятыўнасцю школьнікаў – моладзь сабралася раней заяўленага часу. 22 велааматары рушылі ад музея з прыпынкамі каля помніка Леніну, на рацэ Клініцы, каля аграрнага каледжа, ваенкамата, райаграпрамтэхзаба. Экскурсію, з-за халоднага надвор'я, планавалася скончыць непадалёк чыгуначнага вакзала, але, па жаданні экскурсантаў, Пётр Леанідавіч працягнуў далей – праз пераезд, лікёра-гарэлачны завод, прадпрыемства электрасетак, райгаз, ліцэй. За амаль дзве гадзіны праехалі 12,5 кіламетраў па памятных мясцінах горада!

Завяршыла акцыю старшы навуковы супрацоўнік музея Алеся Мартыненка экскурсіямі па цэнтральных ву-

ліцах горада. У межах імпрэзы былі ахвочыя пазнаёміцца з экспазіцыяй нашага краязнаўчага музея.

Наглядзячы на складанае надвор'е, арганізатары не прагадалі – на дабрачынную акцыю агулам сабралася 82 чалавекі, усе экскурсіі прайшлі даволі плённа, было мора пазітыву, цікавых сустрэчаў і проста прыемных стасункаў. Напрыканцы экскурсіям кожны ахвочы атрымаў паштоўку ці закладку, прымеркаваную да Міжнароднага дня аховы помнікаў і памятных мясцінаў. А самае галоўнае, чаго і дабіваліся арганізатары, – клімаўчане з дапамогаю экскурсаводаў і валанцёраў змаглі крыху іначай паглядзець на сам горад.

Аляксандр ГАЛКОЎСКИ,
навуковы супрацоўнік
Клімавіцкага краязнаўчага
музея

Экскурсаводам Беларусі

*Сонцы твараў, паўмесяцы вуснаў,
Зоркі добрых, вясёлых вачэй...
Несумненна, што Бог дакрануўся
Да святла вашых дзён і начэй.*

*Вам жадаю, каб моцна трымалі
Руль экскурсій ў разумных руках,
Гумар, добры настрой не гублялі
На крутых гістарычных шляхах.*

*Каб праз мрой гіпотэз, праз факты
Так вандроўкі вялі карабель,
Каб ў Бермудскі трохкутнік не трапіў,
Абышоў і піратаў, і мель.*

*Гэй, наперад, браты-капітаны,
У мора ведаў, ў прыгод акіяны!
Хай нам свеціць маяк наш адзіны,
Светлы позірк матулі Радзімы!*

Экскурсавод Таццяна ШЧЫТОВА

Фота Дар'і ЗВІРС

Па выніках «Фэсту»

За два дні «Фэсту» было праведзена 93 экскурсіі па Мінску, на рэгіёнах. Усталячы, нягледзячы на халоднае надвор'е, колькасць удзельнікаў была рэкордная – каля трох тысяч чалавек.

Варта сказаць, што сёлета да «Фэсту» далучыліся прадстаўнікі старой школы экскурсійнай справы, а таксама моладзь, прафесійныя гісторыкі і краязнаўцы, прадстаўнікі музеяў і храмаў Мінска. Дзякуючы гэтаму зноў атрымалася сфармаваць вельмі разнастайны спіс экскурсіям. Мінчане змаглі прайсці па Траецкім і Ракаўскім прадмесцях, Залатой Горцы, па плошчах Незалежнасці, Перамогі, Свабоды і Кастрычніцкай плошчы, вуліцах Карла Маркса, Кірава, Казлова, Нямізе, праспекце Незалежнасці. Можна было даведацца пра Мінск сярэднявечны, гісторыю горада ў XIX ст. і пад час паўстання 1863 г., у міжваенныя часы і гады Вялікай Айчыннай вайны. Былі раскрыты розныя тэмы: музыка, тэатральнае мастацтва, архітэктура праваслаўных і каталіцкіх храмаў, жыццё татараў, гарадская скульптура і нават паркавыя атракцыёны.

Больш за 10 экскурсіям былі тэатралізаванымі, мелі гульнявыя моманты і квеставыя заданні. Іх дапамаглі ўвасобіць «Мастерская впечатлений», народны тэатр БДПУ «Жывое слова», экскурсійны клуб БДУ «Сдвиг 13», творчая група «Стрытвокер». Вельмі цікавай атрымалася экскурсія «За голасамі птушак» ад ГА «Ахова птушак Бацькаўшчыны», такога ў нас яшчэ не было.

Актыўны ўдзел у «Фэсце» сёлета ўзяла ДУ «Сталічны

транспарт і сувязь», якая прадставіла трамвай для правядзення экскурсіі і арганізавала наведванне музея транспарту. Акрамя таго, спецыяльна да «Фэсту» на тэрыторыі аўтапар-

Экскурсія ў Траецкія (Мінск)

ка № 2 была зладжаная выстаўка транспарту часоў Саюза.

Ужо традыцыйна на «Фэсце» было праведзена больш за 20 спецыялізаваных экскурсіям: дзіцячых, роварных, храмавых, на замежных мовах. Сярод іх – дзіцячая экскурсія-гульня па навуковай бібліятэцы БНТУ і, напэўна, першая ў гісторыі роварная экскурсія па Мінску на французскай мове.

Сёлета да «Фэсту» далучыліся мінскія турфірмы: прадпрыемства «Віаполь» дапамагло надрукаваць традыцыйныя фэстаўскія паштоўкі, «Бел-АграТрэвал» прадставіла гукаўзмацняльнікі, «Кола падарожжаў» – мікрааўтобус для паездкі на менскае гарадзіш-

ча, дзе археолаг Сяргей Тарасаў правёў экскурсію. «Зялёная каманда» арганізавала ўнікальную вандроўку на джыпах па мясцінах Першай сусветнай вайны.

З-за вялікай колькасці экскурсантаў не абышлося без невялікіх недарэчнасцяў: так, на некалькі экскурсіям у Мінску

Мазалава (Віцебскі раён), Талька (Пухавіцкі раён), Рось (Ваўкавыскі раён).

Сёлета найбольш актыўна праявіў сябе Гродна, дзе было арганізавана 10 экскурсіям. У Брэсце іх было 5, у Маладзечне – 6, Клімавічах – 4, Гомелі – 4, Полацку – 5. Акрамя звычайных, былі праведзены і дзіцячыя экскурсіі ў Маладзечне, роварныя ў Клімавічах і Пухавічах, краязнаўчыя гульні-квесты – да прыкладу, у Полацку на такую гульню прыйшло больш за 80 чалавек. Прыемна, што за арганізацыю і правядзенне экскурсіям браліся грамадскія актывісты і краязнаўцы, а таксама супрацоўнікі дамоў культуры і музеяў. Дзякуй ім!

Вялікую падзяку выказваем таксама Дэпартаменту па турызме Міністэрства спорту і турызму, у прыватнасці, Марыне Масташовай і Віктару Кармазіну, – за тое, што чарговы

раз паверылі ў нас і ўзялі пад сваю апеку.

І, канечне, дзякуй усім экскурсаводам, валанцёрам і арганізатарам у рэгіёнах! Здаецца, мы змаглі яшчэ на маленькі крок зварухнуць грамадскае меркаванне ў разуменні таго, што беларускія гарады, мястэчкі і вёскі – гэта цікавыя, напоўненыя гісторыяй мясціны, аб якіх трэба клапаціцца і якія трэба шанаваць.

Цімох АКУДОВІЧ,
каардынатар «Фэсту
экскурсаводаў – 2015»

P.S. Цягам усяго мая мы традыцыйна паўтараем некалькі цікавых фэстаўскіх экскурсіям. Сачыце за навінамі на сайце fest-guides.by.

Таксама працягваецца збор сродкаў на кансервацыю храма ў Куцічах. Запрашаем далучыцца да гэтай справы, уся інфармацыя размяшчаецца на старонцы fest-guides.by/pomnik.

Экскурсія ў Мёрах

22 красавіка былі падведзеныя вынікі «Фэсту экскурсаводаў». Арганізатары ГА «Беларускі камітэт Міжнароднай Рады па помніках і мясцінах (ІКАМОС)» і Беларускае грамадскае аб'яднанне экскурсаводаў і гідаў-перакладчыкаў узнагародзілі лепшых удзельнікаў «Фэсту» граматамі, уручылі памятныя сувеніры.

Са словамі ўдзячнасці перад прысутнымі выступілі старшыні гэтых арганізацыям Уладзімір Гілеп і Мікалай Чырскі.

Жаночыя твары Перамогі

Год таму быў распачаты праект Бярэзінскай раённай бібліятэкі «70 патрыятычных справаў», прымеркаваны да 70-годдзя вызвалення Беларусі, што адзначалася летась, і сёлета 70-годдзя Вялікай Перамогі. Мэта праекта – раскажаць аб вайне праз лёсы франтавікоў і партызанаў, жыхароў акупаваных тэрыторыяў і спаленых вёсак, вязняў фашысцкіх канцлагераў і вывезеных на прымусовыя працы ў Германію, ахвяраў яўрэйскіх гета і ленінградскай блакады, салдацкіх удоваў і дзяцей вайны.

Вайна і жанчына – паняцці, здавалася б, несумяшчальныя, бо вайна забівае, а жанчына дае жыццё. У мінулыя часы жанчыны рэдка ўдзельнічалі ў войнах, у асноўным яны былі сёстрамі міласэрнасці. Але ні на адной вайне жанчынаў не было так шмат, як на Вялікай Айчыннай, – больш за мільён. У Беларусі ў партызанскіх атрадах змагаліся больш за 60 тысячаў жанчынаў і дзяўчатаў, 9 партызанак атрымалі званне Героя Савецкага Саюза.

Цяпер на Бярэзіншчыне засталася ўсяго 10 жанчынаў – удзельніцаў вайны. Самая старэйшая – былая сувязная партызанскага атрада Ганна Фёдарэўна Губіч, ёй споўнілася 103 гады. Тры жыхаркі Беразіно – Соф’я Пятроўна Ставецкіч, Лідзія Раманаўна Сухарукава, Таццяна Фамінічна Шык – сёлета адзначаць 90-годдзе. Жыхарка аграгарадка Лешніца, былая санітарка ў шпіталі Любоў Трафімаўна Смалячкова 1 ліпеня сустрэне 95-гадовы юбілей. З Расіі пераехала ў Беразіно да ўнучкі Галіна Іванаўна Магілка (у дзявоцтве Есауленка), былая зенітчыца, якая пайшла на фронт у 19 гадоў з першага курса інстытута. Сувязнымі партызанскіх атрадаў былі 87-гадовая жыхарка в. Гарэнічы Наталля Еўдакімаўна Булойчык, Вольга Тарасаўна Сцярлёва з аграгарадка Багушэвічы, 92-гадовая жыхарка г. Беразіно Марыя Адамаўна Лявіцкая, 89-гадовая гараджанка Лідзія Раманаўна Сухарукава і Таццяна Фамінічна Шык; стралком партызанскага атрада была жыхарка в. Новая Калюжыца 86-гадовая Галіна Стэфанаўна Умецкая.

Каб захаваць памяць пра гераіняў вайны,

была зладжаная акцыя «Паклон вам, жанчыны вайны», якая стала першым этапам агіткампаніі «Вясна. Жанчына. Перамога». Бібліятэкары і сябры ГА «Беларускі саюз жанчынаў», а таксама культработнікі аграгарадкаў Лешніца, Багушэвічы, Уша і Косаўка наведвалі ўдзельніцаў вайны, уручылі ім падарункі і памятныя фотаздымкі. Здзейснена гэта было з дапамогай раённага Савета ветэранаў, Бярэзінскага філіяла «Бел-аграпрамбанка», аддзела ідэалагічнай працы, культуры і па справах моладзі Бярэзінскага райвыканкама, дырэктара ТАА «МЭТА – плюс» Надзеі Мельнік.

Другім этапам агіткампаніі «Вясна. Жанчына. Перамога» стала акцыя «У Перамогі – жанчы твар». У выкананні тэатра аднаго акцёра Бярэзінскай ЦБ «Жывое слова» прысутныя пабачылі пастаноўку «Салдатам я прайшла па той вайне»... Спатканне з каханым 22 чэрвеня 1941 г. адклалася на чатыры доўгія гады. У кожнай дзяўчыны на вайне быў свой радыус агляду: кабіна лётчыцы, аперацыйны стол, катлы паходнай кухні, бакі бруднай бялізны і акрываўленыя бінтоў. Але і на вайне дзяўчаты не здраджвалі сваёй прыродзе, хацелі заставацца прыгожымі, любаваліся кветкамі... Сімвалам вяртання да мірнага жыцця стала яблына на мінным полі: абгарэлая, пацарнелая, з кволымі кветкамі.

У межах праекта «70 патрыятычных справаў» на маршрут выехаў агітпоезд «Вайна. Бярэзіншчына. Памяць» з тэатралізаванай праграмай «Ішлі дзяўчаты па вайне». У сакавіку і першай дэкадзе красавіка яна была прадстаўленая жыхарам вёскі Гарэнічы і аграгарадкаў Уша, Лешніца, Багушэвічы, дзе жывуць удзельніцы ваенных падзеяў. У наступныя чатыры месяцы плануецца правесці тэатралізаваныя праграмы «Забранае вайной дзяцінства», «Вайна страляла ў кожнага», «Выпрабаваныя агнём» (рэквіем-акцыя на базе спаленых вёсак Баравіно, Краснае, Уцешына) ды інш.

Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
загадчык аддзела маркетынгу
Бярэзінскай ЦБ

Новая літаратурная прэмія

22 красавіка ўпершыню адбылося ўганараванне лаўрэатаў прэміі ў галіне непрыдуманай літаратуры імя Аляксандра і Марыі Стагановічаў. Узнагароды атрымалі кнігі нон-фікшн Андрэя Федарэнкі, Генадзя Кісялёва і Сяргея Дубавца.

Сёлета спаўняецца 125 гадоў з дня нараджэння дзеяча беларускай эміграцыі А. Стагановіча і 20 гадоў з дня смерці яго жонкі Марыі. Іх дачка, мастачка Тамара Стагановіч-Кольба, якая жыве ў Нью-Ёрку, у памяць пра бацькоў ініцыявала стварэнне ў Беларусі першай літаратурнай прэміі, прысвечанай дакументальным, мемуарным і публіцыстычным жанрам.

Арганізатары прэміі – Беларускі інстытут навукі і мастацтва, ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў» (СБП), МГА «Згуртаванне беларусаў свету “Бацькаўшчына”» (ЗБС «Бацькаўшчына»), выдавецтва «Лімарыус».

Партнёрам выступіла кавярня «Netto», дзе адбылася ўрачыстая цырымонія ўзнагароджвання.

– З’яўленне прэміі імя Аляксандра і Марыі Стагановічаў, першай літаратурнай прэміі ў галіне нон-фікшн – знакавая падзея ў культурніцкім полі Беларусі. Доўгі час гэтая галіна заставалася па-за пільнай увагай чытацкай супольнасці, звернутай традыцыйна да мастацкай літаратуры. Важна тое, што прэмія Стагановічаў з’яўляецца грамадскай ініцыятывай, запачаткаванай менавіта беларусамі замежжа. Такім чынам, мы імкнемся паяднаць нашых суайчыннікаў незалежна ад таго, дзе яны знаходзяцца, у адзінай гістарычна-культурніцкай каштоўнасці сістэме, – зазначыла старшыня Рады ЗБС «Бацькаўшчына» Ніна Шыдлоўская.

Як распавяляла архівістка, даследчыца беларускай эміграцыі, кіраўніца секцыі нон-фікшн пры СБП Наталля Гардзіенка, якая ўзяла на сябе асноўны цяжар у арганізацыі прэміі, цягам дзесяці месяцаў аўтарытэтнае журы, куды ўвайшлі літаратурнаразнаўцы, грамадскія дзеячы, пісьменнікі, выдаўцы, разглядала падазеныя на конкурс кнігі.

Колькасць і якасць выданняў засведчылі пра актуальнасць непрыдуманай літаратуры: біяграфіі, мемуары, успаміны, дзённікі, эпістальная спадчына, падарожныя нататкі, дакументальная проза, гуманітарныя даследаванні – усё гэта шырока адлюстроўвае жыццё беларусаў як на радзіме, так і за яе межамі.

– Слова «нон-фікшн» новае для нас, папулярнае і моднае, але сама па сабе непрыдуманая літаратура – дакументальная, навуковая, публіцыстычная – існуе даўно і, магчыма, доўгі час была недаацэненай. Нядаўна пры СБП была створаная адпаведная секцыя, якую ўзначаліла Н. Гардзіенка. З’яўленне прэміі імя Стагановічаў – наступны крок да сцвярджэння і далейшага развіцця гэтага віду літаратуры ў Беларусі, – лічыць старшыня СБП Барыс Пятровіч.

Сябры журы абвясцілі сёлетніх лаўрэатаў прэміі. Трэцяе месца аддадзенае А. Федарэнку за кнігу «Сечка» (Мінск: Галіяфы, 2012), другое – Г. Кісялёву (пасмяротна) за «Смак беларушчыны» (Мінск: Лімарыус, 2013).

Першае месца ў першай прэміі за непрыдуманую літаратуру атрымаў С. Дубавец з выданнем «Майстроўня. Гісторыя аднаго цуду» (Радыё Свабода, 2012).

Цырымонія завяршылася джазавай імправізацыяй Паўла Аракеяна і Аляксея Крыштала.

Віка ТРЭНАС, фота аўтара

Сяргей Дубавец з узнагародай

Фотафакт

У касцюковіцкім гарадскім парку напярэдадні 70-годдзя Вялікай Перамогі пасаджана 70 ліпаў. Гэтае

дрэва было прынята саджаць побач з храмамі і дамамі, а пад яго кронаю святкаваць перамогі, заключаць дамовы і ад-

значаць святы. Менавіта ў гэтым парку знаходзяцца Алея герояў (Герояў Савецкага Саюза, ураджэнцаў Касцюковіцкага раёна), брацкая магіла воінаў Савецкай Арміі і партызанаў, якія загінулі ў баях за вызваленне нашага горада ў верасні 1943 г., памятны знак «Слава воінам-інтэрнацыяналістам», мемарыяльны комплекс «У памяць загінулых у гады ВОВ жыхароў Касцюковіцкага раёна» (а іх больш за 9 тысячаў). Удзел бралі сталыя гараджане (члены ветэранскай арганізацыі) і моладзь (навучэнцы чатырох сярэдніх школаў горада).

З гэтага дня новы парк будзе насіць імя Парк Міру.

Наталя ДРОБЫШАВА,
намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы
Касцюковіцкага раёна

Словам шчырасці і дабрыві

Да юбілею Уладзіміра Ліпскага

6 мая пісьменнік, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі, старшыня праўлення Беларускага дзіцячага фонду, член Нацыянальнай камісіі па правах дзіцяці Уладзімір Ліпскі адзначыў юбілей – 75-годдзе. Усё сваё свядоме жыццё ён прысвяціў дзецям: 37 гадоў узначальвае часопіс «Вясёлка», а год таму для дашкольнай стварыў чытанку-малыянку «Буся». Гэтыя выданні 15-тысячным тыражом прыходзяць у кожны раён, іх вынісваюць сем'ямі, чытаюць у бібліятэках. Юбіляр узнагароджаны ордэнам Францыска Скарыны.

Уладзімір Ліпскі вядомы не толькі ў нашай краіне, але і за мяжой. Яго мастацка-дакументальныя апавесці, эсы, нарысы і апавяданні, кнігі для дзяцей перакладзены на рускую, украінскую, літоўскую, нямецкую мовы. Творчасць гэтага мастака слова ўключаная ў навучальныя праграмы школаў, педагагічных вучылішчаў і каледжаў, вывучаецца на філалагічных факультэтах ВУНУ педагагічнага профілю. Будучы старшынёй праўлення БДФ і віцэ-прэзідэнтам Міжнароднай асацыяцыі дзіцячых фондаў, ён клопацца пра лёс дзяцей-сіротаў, чарнобыльцаў. А яго кнігі «Падкідыш», «Бацькі і дзеці», «Мама. Малітва сына», «Бацька. Лісты на неба» ўздымаюць глыбокія пытанні сямейнага выхавання, духоўнасці, вучаць уважліва і чула ставіцца да маленькіх сэрцаў, што прагнуць дабрыві і спага-

ды. Нездарма пісьменнік Анатоль Кудравец пра кнігу «Мама. Малітва сына» напісаў, што «адкрытаць, шчырасць пераводзяць кнігу-споведзь з абсягаў вельмі асабістых у абсягі грамадска-значныя, грамадска-неабходныя».

Такія кнігі юбіляра, як «Я. Праўдзівы апавед пра твой і мой радавод», «Жыві сёння», «Сонца над галавой», расповед дзецям пра Янку Купалу «Янкаў вянок», «Вясёлка над Нёманам», «Я тут жыву» выводзяць аўтара на абсяг лепшых узораў сучаснай беларускай літаратуры.

Уладзімір Сцяпанавіч – выдатны пісьменнік-дакументаліст. «Біяграфічны жанр ён засвойваў, працуючы над кнігамі «Крутыя версты» (пра Героя Савецкага Саюза Зінаіду Тусналобаву-Марчанка), «Урокі Купрэвіча» (пра славу тага беларускага акадэміка), «Невядомы» (пра Ігната Грынявіцкага), «Мужык» (пра

Аляксея Скакуна)», – адзначыў у сваёй рэцэнзіі пісьменнік, дырэктар выдавецкага дома «Звязда» Аляксей Карлюкевіч.

Пра У. Ліпскага, яго стаўленне да дзяцей і дзіцячай літаратуры вельмі вобразна напісаў некалі народны паэт Беларусі Рыгор Барадулін:

*Скачыце, зайчыкі і ліскі,
З настроем будзьце,
таты, мамы.*

*Няхай жыве
Уладзімір Ліпскі –
Сярод дзяцей дарослы самы!*

Увесь час пісьменнік і грамадскі дзеяч імкнецца сваёй творчасцю і грамадскай дзейнасцю сцвярджаць Дабро, вучыць любіць сваю Радзіму і кожнага чалавека ў ёй, адчуваць радасць ад жыцця і літаратуры. Відаць, таму ён і стаў заснавальнікам найбуйнейшага ў Беларусі свята народнага гумару ў Аўцюках. Народны артыст Беларусі Генадзь Аўсяннікаў адзначыў: «Можна з радасцю засведчыць, што на Палессі нарадзілася новая, адмысловая традыцыя».

Кандыдат філалагічных навук, літаратуразнаўца Маргарыта Яфімава склала кнігу «Уладзімір Ліпскі: Не выжываю, а жыю!» . У яе ўвайшлі шматлікія рэцэнзіі пра творчасць і грамадскую дзейнасць

Фота Уладзіміра ЛІПСКАГА

пісьменніка. Супрацоўнік навукова-метадычнай установы «Нацыянальны інстытут адукацыі» Ірына Буторына напісала пра пісьменніка кнігу «Свой у краіне дзяцінства». А Гомельскае тэлебачанне ў серыі «Постаці» стварыла фільм пра знакамітага земляка, народжанага ў Рэчыцкім раёне. Па вызначэнні Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі У. Ліпскі ўключаны ў раздзел «Персаналіі», у лік пісьменнікаў, творчасць якіх і складае гісторыю беларускай літаратуры ХХ стагоддзя.

Вядомы беларускі мастак, аўтар славуэтага цыкла «Мадонны» Аляксей Кузьміч пісаў: «Талент Уладзіміра Ліпскага шматгранны. Яго сонечнай энергіі хапае на ўсё. Скажу больш: ягонае жыццё напоўненае залатым і радасным святлом. Уладзімір Ліп-

скі тонка разумее прыгажосць, адчувае гармонію і бязмежна любіць жыццё. Няхай жа і далей яго талент адухаўляе людзей, увесь свет».

Сапраўды, няхай гэта будзе пажаданнем юбіляру – выдатнаму пісьменніку, галоўнаму рэдактару папулярных часопісаў для дзяцей «Вясёлка» і «Буся». Няхай яго слова шчырасці і дабра жыве ў сэрцах дзяцей і дарослых!

*Ад імя рэдакцыі і рэдакцыі
часопісаў «Вясёлка» і «Буся» –
Маргарыта ПРОХАР,
Раіса БАРАВІКОВА*

*Супрацоўнікі БФК і «Края-
знаўчай газеты» далучаюцца
да віншаванняў і словаў
шчырых зычэнняў. Ула-
дзімір Сцяпанавіч, жадаем
Вам плёну і ажыццяўлення
задуманнага! Няхай таму
здараюце спрыяе.*

Буккросінг, альбо Вандраванне кнігі па Еўропе

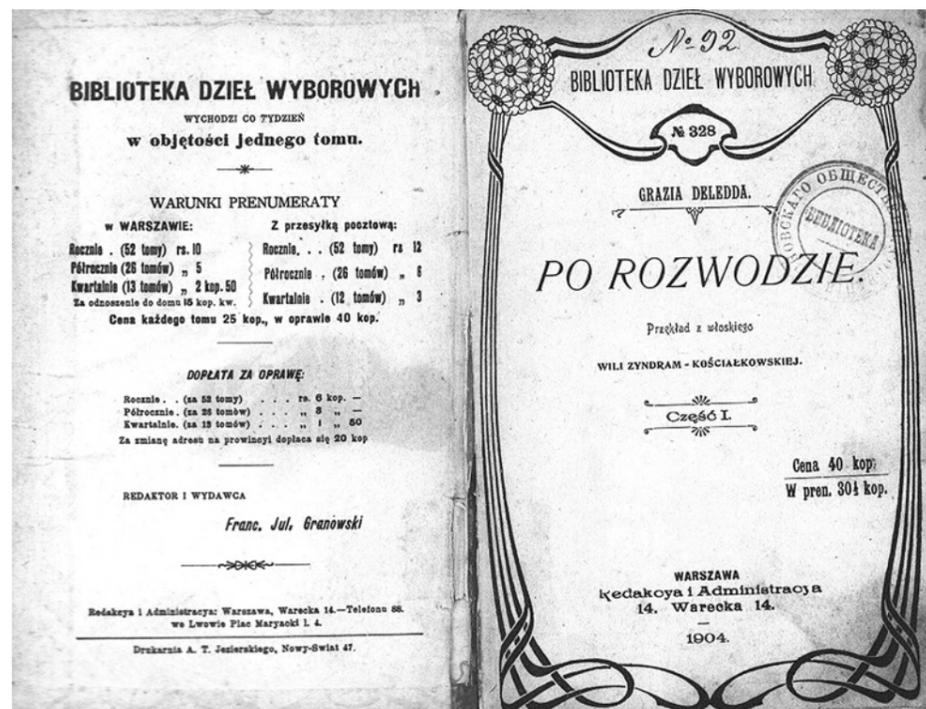
Такая з'ява, як буккросінг (абмен кнігамі), сёння вядомая бадай што кожнаму кнігалюбу. Лічыцца, што ён з'явіўся ў ЗША ў 2001 г., але ў мяне на гэты конт ёсць іншае меркаванне: кнігі вандравалі заўсёды. Для іх ніколі не існавала ні міждзяржаўных межаў, ні мытных камораў, ні моўных бар'ераў. Я прапаную вам пераканацца ў гэтым на прыкладзе ўсяго адной кнігі.

З тысячы кніг на паліцы маю ўвагу прыцягнула адна. Прозвішча аўтаркі я чула раней, а кнігу бачыла ўпершыню. Аказалася, што гэтая маленькая кніжачка – прыжыццёвае выданне рамана «Пасля разводу» італьянскай пісьменніцы Грацыі Дэледы, лаўрэата Нобелеўскай прэміі, і гэтай знаходцы больш за 100 гадоў.

Свой раман Г. Дэледа напісала ў 1902 г., і хаця жыла яна на той час у Рыме, дзеянне яе твораў адбываецца ў Сардзініі. У 1904 г. раман ужо быў перакладзены на польскую мову. Трэба сказаць, што на пачатку ХХ ст. Г. Дэледа была яшчэ не вельмі папулярнай пісьменніцай у Еўропе, але перакладчыца Віля Зындрам-Касцялкоўская, якая, дарэчы, перакла-

дала на польскую мову Чарльза Дыкенса, змагла разглядзець задаткі вялікага таленту. 10 красавіка 1904 г. быў атрыманы дазвол царскай цензуры на друкаванне рамана ў Варшаве ў тыпаграфіі Аляксандра Язерскага.

Вы можаце спытаць, якое дачыненне да Беларусі мае раман, напісаны ў Італіі і надрукаваны ў Варшаве? Але на пачатку ХХ ст. кніга ўжо трапіла ў Сноў, які на той час знаходзіўся ў складзе Расійскай імперыі.

На тытульнай старонцы кнігі – штамп «Бібліотека Сновскаго общественаго собрания». Верагодна, што кніга была падараваная бібліятэцы ці нехта купіў яе для бібліятэкі ў Варшаве. Кнігі можна было таксама атрымаць па паштовай перасылцы, кошт складаў 40 капеек.

На пачатку ХХ ст. у беларускіх гарадах і мястэчках існавалі грамадскія сходы, якія выконвалі ролю клубу па інтарэсах. Іх наведвалі людзі розных званняў і саслоўяў. На жаль, дзейнасць грамадскіх сходаў на ніве асветы сёння мала даследаваная. Напэўна, кніг у бібліятэцы Сноўскага грамадскага сходу было няшмат, нашая знаходка запісаная пад нумарам 92.

Шоў час, з карты зніклі імперыі, з'яўляліся новыя гарады і краіны, а кніга вандравала па свеце. У Пінску яна апынулася ў 1930-х гг. (вечка скрыні, дзе ляжалі старыя кнігі і паперы, было абклеенае выразкамі з тагачасных польскіх газет і часопісаў). У 1988 г. выданне заняло месца на паліцы хатняй бібліятэкі ў Брэсце. Але кніга жыве, пакуль яе чытаюць людзі. Будзем спадзявацца, што і нашая знаходка зойме пачэснае месца ў фондзе рэдкіх кніг бібліятэкі, дзе яе будуць чытаць і вывучаць, і нават знойдзецца нехта, хто захоча перакласці яе на беларускую мову. А гэтак значыць, што вандроўка кнігі працягнецца.

*Валянціна ГАРБАЧЭЎСКАЯ,
загадчыца інфармацыйна-бібліяграфічнага
аддзела Брэсцкай абласной
бібліятэкі імя М. Горкага*

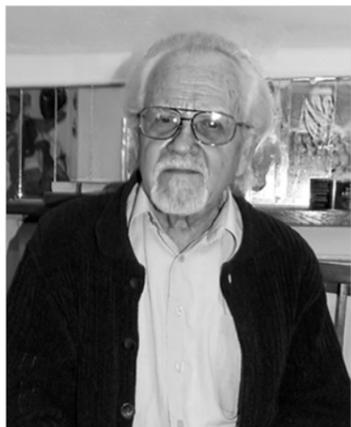
Пад такую назвай 25 сакавіка ў музеі-сядзібе «Пружанскі палацык» адкрылася персанальная выстаўка мастацкага плаката вядомага беларускага майстра. Там можна пабачыць 37 разнапланавых працаў, створаных цягам 1972 – 2008 гг., якія прывечылі мінуўшчыны і сучаснасці. Сабраныя разам, яны ствараюць своеасаблівую хроніку жыцця мастака.

Плакаты Крукоўскага, якіх сёння існуе больш за дзве сотні, – гэта ўдумлівы водгук аўтара на з’явы і падзеі ў грамадстве. Яны вызначаюцца вастрынёй, сімвалізмам, да-сканаласцю, кожны твор – вынік сур’ёзнай і напружанай працы, філасофскага асэнсавання тэмы. Менавіта таму творы Крукоўскага заўсёды ўздзейнічаюць на глядачоў: за простымі на першы погляд мастацкімі сродкамі і выявамі – глыбіня, душа, эмоцыі, грамадзянская пазіцыя. На плакатах адлюстраванае гістарычнае мінулае і захаванне нацыянальнай спадчыны, барацьба за мір і чысціню навакольнага асяроддзя, здароўе чалавека і яго бяспека, культура і спорт ды інш.

Лёс У. Крукоўскага цесна звязаны з Пружаншчынай. Ён нарадзіўся ў 1937 г. у Асіповічах на Магілёўшчыне, а яго школьныя і юнацкія гады прайшлі ў г.п. Ружаны, дзе ў 1954 г. скончыў школу і пачаў працаваць. Уладзімір Якубавіч вучыўся ў Беларускай політэхнічным інстытуце, потым – у Віцебскім педагагічным інстытуце на мастацка-графічным факультэце.

У 1970 г. У. Крукоўскі пераехаў у Мінск, дзе цягам 15 гадоў працаваў у «Агітплакаце БССР». Знакавым для мастака

«Кроніка Уладзіміра Крукоўскага»

У. Крукоўскі

стаў 1972 г., калі на рэспубліканскай выстаўцы плаката быў прадстаўлены яго твор «Зверанят, нібы братоў малодшых...», пасля чаго мастак становіцца вядомым, у тым ліку і за межамі Беларусі. У 1978 г. згаданы твор экспанаваны ў г. Брно (Чэхаславакія), неаднаразова друкаваўся ў часопісах, газетах, кнігах, каталогах. Гэты плакат разам з іншымі таксама прадстаўлены на выстаўцы.

У 1975 г. Крукоўскі стаў членам Саюза мастакоў. Тут ён амаль дзесяць гадоў узначальваў секцыю плаката, быў членам яе праўлення. Трэба адзначыць, што ў той час плакатная творчасць была вельмі папулярнай, плакат развіваўся як мастацка-прафесійны, так і аматарска-самадзейны твор. У. Крукоўскі здолеў стварыць эталонныя прыклады «інтэлектуальнага» і «эмацыйнага» плаката.

У 1980-я гг. энергія і апантанасць У. Крукоўскага згуртавалі вакол яго такіх маладых мастакоў, як Р. Данчанка, У. Жук, М. Стома, В. Смаляк, К. Ракіці ды інш. Можна з упэўненасцю казаць, што дзякуючы У. Крукоўскаму пра беларускі плакат даведаліся не толькі на радзіме і ў СССР, але і ў Еўропе, Амерыцы і Азіі.

Праз усю творчасць майстра праходзіць тэма вайны. Яна не абмінула сям’ю Крукоўскіх, якія перажылі ваенныя ліхалецці ў в. Залессе каля Беларускай пушчы (цяпер тэрыторыя Польшчы). Вайна, якую мастак бачыў у твар, балюча і пранікнёна адлюстроўваецца ў яго творчасці. Сярод найбольш вядомых працаў на гэтую тэму – плакат «Слава героям падполля», які экспанаваны ў 1975 г. у штаб-кватэры ЮНЕСКА (Парыж), «Назаўсёды

ў памяці народа», што быў прадстаўлены на Біенале плаката ў Варшаве, і праца «1941, 1942, 1943, 1944» (усе яны экспануюцца і ў нас). Антываенную скіраванасць мае плакат «Раззбраенне!», створаны ў 1976 г., – акурат у тыя гады былі падпісаныя пагадненні паміж СССР і ЗША аб скарачэнні і забароне зброі масавага знішчэння.

Важныя тэмы ў творчасці мастака – Беларусь, яе гісторыя і культура, сучаснасць і будучыня. Менавіта творы Крукоўскага пачалі ў беларускім мастацтве жанр гістарычнага плаката. У пружанскім музеі прадстаўлены працы «У бітвах за волю, у бітвах за долю», «Народ стварае характэр», «Павыга да мінулага», «Грунвальд. 1410», «Білінгвізм», «Не згасне», трыпціх «120 гадоў студзеньскаму паўстанню 1863 –

1864 гг.». Мастак неаднаразова звяртаўся да знакавых асобаў нашай гісторыі – М. Гусоўскага, Ф. Скарыны, А. Міцкевіча, А. Пашкевіч (Цёткі), Я. Драздовіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, М. Багдановіча. Варта сказаць, што за сваю працу У. Крукоўскі ўганараваны медалём «За заслугі ў выяўленчым мастацтве».

Аднак дзейнасць У. Крукоўскага не абмяжоўваецца толькі плакатнай творчасцю і працай ў Саюзе мастакоў. У 1970 – 1990-я гг. ён быў мастацкім рэдактарам часопісаў «Малодосць», «Мастацтва Беларусі», «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі», «Спадчына». Гістарычныя, мастацтвазнаўчыя, грамадска-палітычныя артыкулы Крукоўскага друкаваліся на старонках выданняў «Літаратура і мастацтва», «Наша вера», «Голас Радзімы», «Народная воля» і інш. Ён быў сябрам Саюза журналістаў СССР, з 1998 г. – сябрам Беларускай асацыяцыі журналістаў. У. Крукоўскі сумесна з мастаком Яўгенам Куліком стаў аўтарам «Пагоні» – герба Беларусі ў 1991 – 1995 гг.

Уладзімір Якубавіч праявіў сябе і як даследчык: працуючы ў архівах, ён знайшоў і апублікаваў у часопісе «Спадчына» шматлікія выявы гербаў беларускіх шляхецкіх радоў, а ў 2010 г. выдаў грунтоўную працу «Срэбная страла ў чырвоным полі», прысвечаную прыватнай геральдыцы Беларусі.

Мастак працуе і сёння, ён застаецца верным сабе, сваім ідэалам і тэмам. Творы Уладзіміра Якубавіча захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, іншых музеях нашай краіны, Літвы, Польшчы, Расіі.

Наталля ПРАКАПОВІЧ,
галоўны захавальнік
фондаў музея-сядзібы
«Пружанскі палацык»

Абрады і звычай Дзісненшчыны

Юр’я (Святога Юркі)

Гэтае свята адзначалася 23 красавіка. Калі яно не прыпадала на нядзелю, дык лічылася, як і Радаўніца, толькі прысвятам. Аднак было яно звязана з асобнымі абрадамі, якія выконваліся даволі дакладна.

Звычка абрады пачыналі жанчыны, ідучы пад жыта. Дзеля гэтага ўжо папярэдняга дня, або і раней, яны дагаворваліся між сабою, на якую частку поля пайсці. У гэтым прымалі ўдзел толькі замужнія жанчыны або ўдовы, але ніколі не дзяўчаты. Узяўшы з сабою пучок пасвячанага яшчэ на Вербніцу вярбы, некалькі фарбаваных яек ды пэўную колькасць закускі, яны ішлі на жытнія палеткі, у гэтую пару ўжо добра зазеленелыя. Прышоўшы на свае ніўкі, яны ставалі на калені і шчыра маліліся Богу, каб усцярог гэтыя палеткі ад няшчасцяў – граду, засушы або марозу. Пасля гэтага яны па ўсіх вуглах сваіх палеткаў закопвалі па яйку як дар святому Юрку і тор-

калі ў зямлю вярбінкі. І толькі пазней збіраліся на раней дамоўленае месца, бераг ракі ці ўскраіну лесу, і, разаслаўшы там пасцілкі ды абрусы, раскладалі прынесеныя з сабой ежу. Тым часам нібы знячэўку пачыналі сходзіцца туды і іх мужы ці сваякі, якія прыносілі з сабою гарэлку. Калі ўжо ўсе сабраліся, нехта са старэйшых ці найбольш шанаваных людзей маліўся Богу і святому Юрку, просячы шчасця ў надыходным леце і добрага ўмалоту рознае збавыны. Пасля гэтага пачыналася вясялая бяседа, якая, аднак, ніколі не выходзіла за рамкі прыстойнасці і звычайна канчалася яшчэ перад заходам сонца, каб гаспадыні маглі завідна ўправіцца з гаспадаркай.

Міколы

Святога Міколы прыпадае на 9 траўня; лічыўся гэты дзень святам перадусім пастухоў ды начлежнікаў. Тлумачыцца гэта тым, што святы Мікола лічыўся ў нашых ваколіцах патро-

нам жывёлы. У сувязі з гэтым быў звычай: хоць жывёла і пасвілася ўжо праз пэўны час, аднак у гэты дзень яе выганялі на пашу пасвечанай вярбой ды акраплялі святой вадою. Там, дзе пастухоў наймалі для цэлай вёскі ці мястэчка на ўсё лета, быў звычай даваць пастухом выгоннае, якое складалася з невялікага кавалка сала ці камка масла, кавалка кілбасы, сыру або інш. За гэта пастухі вечарам адудзчаліся тым, што вешалі на рогі некаторых кароваў вянкi з зеляніны, перадусім з дзеразы або бруснічніку, уплеўшы ў іх нават некалькі кветак.

Пачынаючы ад Міколы, забаранялася пасвіць жывёлу на сенажацях, каб даць змогу траве падрасці да касавіцы, гэта значыць да Пятра.

Тройца (Сёмуха)

Таму, што гэтае свята было залежнае ад Вялікадня, яно таксама святкавалася тры дні, але абавязкава пачыналася ў нядзелю. І вось ужо ў траецкую суботу (у апошнюю суботу перад Тройцай) моладзь упрыгожвала свае хаты зеленню – маем; на гэта выкарыстоўваліся маладзенькія дрэўцы бярозак, клёну або галлё іншых дрэваў. Панадворак хаты чысценька падмятаўся і пасыпаўся жоўтым пясочкам. Чыста вымытую падлогу ў хаце

пасыпалі аерам, які, пачынаючы падсыхаць, выдаваў вельмі прыемны і моцны пах. Не забываліся таксама і пра цэрквы. Упрыгожвалі іх мноствам кветак бэзу, чаромхі, півоні ды інш.

На гэтую ж пару прыпадаў сезон квітнення агародных ды палявых кветак. Жанчыны ж, а перадусім дзяўчаты, ідучы ў царкву, лічылі сваім абавязкам трымаць у руцэ букет найпрыгажэйшых кветак, а, выходзячы з царквы, застаўлялі іх перад абразамі з тайнай просьбай да аднаго са святых аб дапамозе ў іх сямейных ці дзясвоных справах.

Трэба яшчэ зазначыць, што назоў Сёмуха я ўпершыню пачуў на эміграцыі. На радзіме да назову Тройца дадалася Зялёныя святкі. Некаторыя кажуць, што назоў гэты трапіў да нас з прычыны польскіх уплываў, але чаму тады ладная частка ўкраінцаў, і не толькі заходніх, называе іх Зялёні свята? На Тройцу вечарыны ладзіліся толькі на першы і другі дзень.

Васіль СТОМА

Працяг тэмы.
Першыя публікацыі гл. у № 46 за 2014 г. і № № 1, 7, 9, 11, 13, 14, 15 за 2015 г. Друкуецца з захаваннем асаблівасцяў аўтарскай мовы.

Летапісцы краю

Пастаўшчына... Прыгожы край блакітных азёраў, працавітых добразычлівых людзей, край, з якім звязаныя чароўныя мелодыі цымбалаў і гармоніка. «А колькі б дзе ні вандраваў, // хоць добра ўсюды і прыгожа, – // мяне цягнула да Пастаў, // хацелася пабыць ля Доўжа». Так некалі пісаў пра сваю радзіму паэт Уладзімір Дубоўка. Чытачы «Краязнаўчай газеты» ўжо ведаюць па ранейшых публікацыях пра знакамітага краязнаўцу Пастаўшчыны Ігара Пракаповіча. Да іх смела можна далучыць і Януса Мальца, і Франца Хоміча.

Паэт і краязнаўца з Хрыстова

Апошнім часам шэрагі краязнаўцаў з Пастаўшчыны папоўніў паэт, сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў, ураджэнец Пастаўшчыны Янусь Малец. Паколькі ён чалавек новы ў краязнаўстве, хочацца, каб чытачы «Краязнаўчай газеты» болей даведаліся пра яго. Нарадзіўся Іван Вільгельмавіч у вёсцы Хрыстова, што амаль на мяжы з Глыбоцкім раёнам. Ён працаваў на заводзе ў Віцебску, скончыў марскую школу на Далёкім Усходзе, служыў у войску ў Хабараўскім краі. Пасля заканчэння БДУ імя Леніна працаваў у часопісе «Вожык» і ў розных дзяржаўных установах. Першая кніга паэта «Бедны конь» з'явілася ў 1992 г. у бібліятэцы часопіса «Малодосць». Я. Малец – аўтар кніг паэзіі «Трава ў вушах», «Родны мацярык». На маёй кніжнай паліцы ёсць два зборнікі яго вершаў: «Намінальны людзель» і «С ума сойти».

А нядаўна побач з імі з'явілася новая кніга Я. Мальца, гэтым разам краязнаўчая, пад назвай «Таямніца Хрыстова». У невялікім па аб'ёме выданні змешчаныя звесткі аб вёсцы з незвычайнай назвай Хрыстова і яе ваколіцах, дзе прайшлі дзіцячы і юнацкія гады аўтара. Я. Малец спрабуе вызначыць паходжанне назвы Хрыстова: у старажытныя часы тут жылі манахі, якія хрысцілі людзей з наваколля. Першая згадка пра вёску адносіцца да часоў праўлення караля Стэфана Баторыя. Храм, у якім жылі манахі, не захаваўся, але з ім звязаная легенда аб шматлікіх скарбах.

У храналагічным парадку Я. Малец даследуе жыццё вёскі, яе людзей, узгадвае пра помнікі гісторыі і культуры. З вялікай пашанай аўтар ставіцца да аднавяскоўцаў, якія загінулі на апошняй вайне. Удзельнічаў у ёй і бацька паэта Вільгельм Баляслававіч, які

ваяваў на 1-м Беларускам фронце і быў узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені і шматлікімі медалямі. Не абышоў аўтар увагай цікавых людзей вёскі, народных умельцаў – так, жыве ў Хрыстова паэт Люцыян Шчасны, некалькі паэтычных зборнікаў якога выпусціла мясцовае выдавецтва.

Змешчаныя ў кніжцы і вершы Я. Мальца пра родную вёску, пра матулю, тату. Вось радкі з яго верша пра родную вёску:

Аўтар артыкула (справа) з Я. Мальцам

«Хто з Масквы, а хто з Растова, // Ну, а я, браткі, з Хрыстова. // Што, не чулі? І не дзіва: // Як валос у конскай грыве // Ці як бульбін на раллі, // Гэтых вёсак на зямлі». Паэт паставіў сваю невялікую вёсачку побач з вялікімі гарадамі і тым самым засведчыў не толькі адметнасць яе назвы, але і важнасць, каштоўнасць для кожнага чалавека ягонага роднага куточка.

Кнігу «Таямніца Хрыстова» завяршаюць шматлікія фотаздымкі з архіва аўтара: будынкаў Хрыстоўскай і Ласіцкай школаў, дзе вучыўся паэт, яго родных і сваякоў.

Знаўца Дунілавічаў

Жыхар в. Дунілавічы, былы настаўнік Франц Хоміч не на-

вічок у краязнаўстве. Многія яго артыкулы друкаваліся ў рэспубліканскіх і мясцовых выданнях, выступаў ён і на тэлебачанні. На Пастаўшчыне Франца Ігнатавіча добра ведаюць як цудоўнага экскурсавода: шмат гасцей з Беларусі і замежных краінаў пазнаёміў са сваім родным краем. Аб тым, што рыхтуецца да выхаду яго кніга, я даведаўся пад час візіту ў Дунілавічы восенню 2014 г. Нарэшце, зусім нядаўна вынік плённай працы Ф. Хоміча – выданне «Дунілавічы: ад ВКЛ да БССР» пабачыла свет. Распавядае аўтар пра мінулае, гісторыю храмаў, падзеі і постаці аднаго з найцікавых куточкаў Пастаўшчыны і наогул Паазер'я – вёскі (раней мястэчка) Дунілавічы і яе наваколляў.

Пачынаецца кніжка са звестак аб гістарычным мінулым вёскі, якая, паводле летапісных

дадзеных, упершыню ўпамінаецца ў 1473 г., раскрываюцца розныя перыяды існавання вёскі на працягу стагоддзяў. Штогод 6 студзеня і 1 кастрычніка ў вёсцы ладзіліся кірмашы, якія збіралі шмат людзей.

Найбольшага росквіту мястэчка Дунілавічы дасягнула ў пачатку XX ст. Колькасць жыхароў складала 2 тысячы чалавек. У 1920 – 1930 гг. тут працавалі лесапільны і цагельны заводы, млын, кузня, вырабляліся дываны, працавала каля 40 крамаў, бальніца, мелася электрычнае асвятленне, трауары былі выкладзеныя пліткай, існавала ліўневая каналізацыя. У час Вялікай Айчыннай вайны ў акупаванай вёсцы існавала вялікае гета, амаль усе вязні якога (больш за 800 чалавек) загінулі ад рук нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Змястоўна і цікава аўтар кнігі апісвае міфы і легенды, звязаныя з возерам Бледнае, а таксама з некалі прыгожым пейзажным паркам Крыкалы, змяшчае звесткі аб земляках.

...Струменіцца, не перасыхае жыватворная крынічка краязнаўства на Пастаўшчыне, а гэта – добрая прыкмета нашага часу.

Лявон ЦЕЛЕШ,
г. Дзяржынск

Конь панура ідзе ў баразне. Пласты зямлі як пластылін, але добра адкідваюцца, рассыпаюцца.

Мы сеялі бульбу. Усе робім моўчкі. Бульба – сеянка дробная. Цяжка. Хочацца, каб скарэй усе скончылася. Але робім, робім. Працуе ўся сям'я. Кожны з нас ведае – нічога ў гэты момант і наогул у нашым жыцці няма больш важнага.

У лес ідзем па ягады. Трэба ісці далёка, у дальні лес, праз «чортаву гразь». Дзе-небудзь знойдзем, добра, калі наткнемся на палянку. Калі чарніцы, абавязкова трэба поўнае вядро. Назад жа ісці праз вёску – усе пабачаць, колькі нясем...

Збіраць цяжка. Поўзаем і поўзаем па лесе. Пальцы чорныя, а зубы не – таму што трэба збіраць, а не есці. Дома будзем есці, у глыбокіх місках, з малаком... Смачна!

З бабамі іду даць кароваў у Смалярню, туды і назад – пяць кіламетраў праз лес. Мама на працы, таму трэба ісці мне, першакласніцы.

Даю. Рагуля стаіць, церпіць. Рукі ўжо, здаецца, адваляцца – так баляць. Чужая бабуля падыходзіць, дадойвае. Як жа я ёй удзячная!

Ідзем дадому. Я цягну поўную даёнку з сырадоём, перакідаю з рукі на руку – цяжка. Нейкая жанчына дапамагла, паднесла. Сёння ўсё цудоўна! Вялікую справу зрабіла!

Лета. Мама на працы, прыйдзе ўвечары. Выходжу на вуліцу, чакаю – сяджу на лаўцы пад плотам. На каленях трымаю сукенку для мамы. Я яе за паўдня сшыла з паркалю на швейнай машыны: дзірка для галавы, дзве – для рук, абавязкова паясок. Кожны шоўчык акуратнёнька рабіла, потым адпрасавала сукенку. Заўтра мама апрае яе, новую, і пойдзе на працу. А я, як лета скончыцца, пайду ў шосты клас.

Вечарам на спіне мяне, малую, бацька нясе ў лазню, а мама нясе на спіне малодшую сястру, зусім маленькую. Лазня не нашая, а нашых сваякоў. Ідзем доўга, каля кіламетра. Але ж мы з сястрой не ідзем, сядзім зверху.

Нас мыюць, стараюцца, каб хутчэй, бо вочы нешта выядае, такое балючае, нясцерпае. Мы не плачам, толькі крэчам.

Нясуць назад. Вочы ўжо не гараць ад болю. Я пытаюся ў бацькі: «Што гэта ў лазні было?». Бацька кажа, што яна пабудаваная на каранях свежавысечанага арэшніку, і таму так цяжка мыцца, калі яе напаліць. У халоднай жа можна сядзець хоць дзень, і вочы будуць як вочы.

І так кожную суботу. Мы з радасцю згодныя туды ісці, таму што так цудоўна доўга гушкацца ў бацькі і ў маці на спіне.

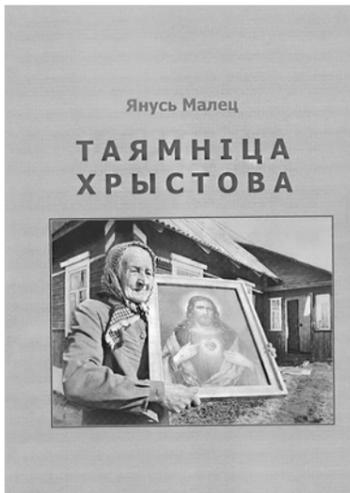
Прачнуўшыся, хуценька ідзем з сястрой у лес, у наш «баражок», па грыбы. У руках матляюцца торбы, сшытыя мамай з кавалка тканіны.

Лісічак столькі, што не ведаем, куды дзец: сумкі поўныя. Скідаем халацікі, здымаем «начнушкі», потым зноў апраемяем у халацікі, а «начнушкі» поўныя збіраем грыбоў. Назад ужо не бяжым, а пляцемся: у правай руцэ за спіной поўная «начнушка», а ў левай – торба.

Памятаю «грыбныя» гады, калі ў печ не ўлазілі ўсе бляхі з баравікамі-чарнагаловікамі, сапраўднымі баравымі. Мама нанізвала іх на выструганыя драўляныя пруткі і ўкладвала на салому ў бляхах, а потым бляхі ў некалькі радоў ставіла ў цёплую печ. А мы, дзеці, з раницы, толькі вочкі прадраўшы, глядзелі на гэта, як на цуд.

Тамара ХАТКЕВІЧ

На фота: бацькоўскі дом Т. Хаткевіч у в. Бароўка на Лепельшчыне і яе дачка з сяброўкай (Заканчэнне ў наступным нумары)

Май

8 – Музей гісторыі горада Мінска (Мінск; 2010), дзяржаўная ўстанова, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2012) – 5 гадоў з часу адкрыцця.

8 – Музей-кватэра Янкі Купалы ў Пячышчах (Расія; 1975) – 40 гадоў з часу заснавання.

8 – Нараўлянскі этнаграфічны музей (Нараўля; 1991), дзяржаўная ўстанова культуры – 20 гадоў з часу адкрыцця для наведнікаў.

9 – Мікола Бутэма (Мікалай Уладзіміравіч); 1905, Гомель – 1983), кампазітар, аўтар твораў рэлігійнай музыкі – 110 гадоў з дня нараджэння.

9 – Сцяпанавы Таццяна Пятроўна (1935, Мінск), цымбалістка, педагог, заслужаная артыстка Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

11 – Праўдзін Віктар Аляксандравіч (1955, Ліда), беларускі пісьменнік – 60 гадоў з дня нараджэння.

12 – Асташэвіч (дзев. Бахмет) Святлана Трафімаўна (1945, Мінск), вучоны-фалькларыст – 70 гадоў з дня нараджэння.

12 – Аўгуст II Моцны (Фрыдрых Аўгуст I; 1670, Германія – 1733), кароль Рэчы Паспалітай, курфюрст саксонскі – 345 гадоў з дня нараджэння.

12 – Ваньковіч Валенці Мельхіёравіч (1800, Бярэзінскі р-н – 1842), жывапісец, прадстаўнік рамантызму, які пакінуў след не толькі ў культуры Беларусі, але і атрымаў вядомасць далёка за яе межамі, – 215 гадоў з дня нараджэння.

13 – Вішнявецкі Міхал Серваці (1680 – 1744), дзяржаўны дзеяч ВКЛ, пісьменнік – 335 гадоў з дня нараджэння.

13 – Далейскі Цітус (1840, Лідскі пав. – 1864), удзельнік вызваленчага руху ў Беларусі і Літве і паўстання 1863 – 1864 гг., з лета 1863 г. найбліжэйшы памочнік К. Каліноўскага па кіраўніцтве паўстаннем – 175 гадоў з дня нараджэння.

13 – Жукоўскі Станіслаў Юльянавіч (1875, Ваўкавыскі р-н – 1944), сусветна вядомы мастак, акадэмік Імператарскай Акадэміі мастацтваў, аўтар пейзажаў, інтэр'ераў, нацюрморту – 140 гадоў з дня нараджэння.

13 – Колас Людміла Якаўлеўна (1950, Украіна), спявачка, заслужаная артыстка Беларусі, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1984) – 65 гадоў з дня нараджэння.

13 – Падальнікі Аляксандр Мікалаевіч (1955, Сенненскі р-н), мастак, які працуе пераважна ў станковым жывапісе, – 60 гадоў з дня нараджэння.

13 – Паўлюкоўскі Уладзіслаў (1895, Стаўбцоўскі р-н – 1955), паэт, перакладчык, этнограф – 120 гадоў з дня нараджэння.

13 – Станюта Стэфанія Міхайлаўна (1905, Мінск – 2000), актрыса, народная артыстка Бе-

ларусі і СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1982) – 110 гадоў з дня нараджэння.

13 – Турчыновіч Аляксандр Адольфавіч (1870, Навагрудскі р-н – 1917), вучоны-гісторык, краязнаўца, педагог – 145 гадоў з дня нараджэння.

14 – Жукоўскі Барыс Елісеевіч (1900 – 1973), тэатральны педагог, акцёр, кіраўнік Беларускай студыі пры Цэнтральным тэатральным вучылішчы (Ленінград), народны артыст Расіі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1951) – 115 гадоў з дня нараджэння.

14 – Цецерава Валянціна Адамаўна (1930, Горацкі р-н), майстар мастацкага ткацтва, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1980) – 85 гадоў з дня нараджэння.

15 – Палітыка Дзмітрый Антонавіч (1915, Чашніцкі р-н – 1965), паэт, крытык, літаратуразнаўца, даследчык праблемаў беларускай літаратуры, мастацкага перакладу, літаратурнай крытыкі, гісторыі рускага рамана – 100 гадоў з дня нараджэння.

15 – Сяўко Баляслаў Іванавіч (1940, Зэльвенскі р-н – 2002), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

15 – Чэрскі Іван Дзямёнцэвіч (Ян Дамінікавіч; 1845, Верхнядзвінскі р-н – 1892), геалаг, географ, геаграфолаг, заалаг, даследчык Сібіры, удзельнік паўстання 1863 – 1864 гг. – 170 гадоў з дня нараджэння.

15 – Шалковіч Сямён Вуколавіч (1840, Лельчыцкі р-н – 1886), пісьменнік, археограф, гісторык, член Віленскай археографічнай камісіі – 175 гадоў з дня нараджэння.

16 – Касакоўскі Ян Непамуцэн (1755, Польшча – 1808), рэлігійны дзеяч ВКЛ – 260 гадоў з дня нараджэння.

16 – Чарнабаеў Віктар Максімавіч (1930, Расія), спявак, народны артыст Беларусі (1964) – 85 гадоў з дня нараджэння.

16 – Чацвярцінскі Януш Юзаф (1805, Украіна – 1837), ваенны дзеяч, удзельнік паўстання 1830 – 1831 гг. – 210 гадоў з дня нараджэння.

17 – Бурачок Сцяпан Анісімавіч (1800 – 1876), карабельны інжынер, пісьменнік, публіцыст, літаратурны крытык – 215 гадоў з дня нараджэння.

17 – Нікіфароўскі Мікалай Якаўлевіч (1845, Віцебскі р-н – 1910), этнограф, фалькларыст, асветнік, правадзейны член Таварыства аматараў прыродазнаўства, антрапалогіі і этнаграфіі Маскоўскага ўніверсітэта і Рускага геаграфічнага таварыства – 170 гадоў з дня нараджэння.

У тэатры «Зьніч»

11 мая на сцэне дзіцячы монаспектакль-сустрэча «**Вясёлая каруселя**» паводле п'есы Артура Вольскага ў выкананні заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Ларысы Горцавай.

Увечары заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Алесь Кашпераў прадставіць паэтычна-драматычны монаспектакль «**Красёны жыцця**» паводле паэмы Якуба Коласа «Новая зямля». Аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык спектакля – Галіна Дзягілева.

14 мая ў Малой зале Белдзяржфілармоніі імя Р. Шырмы будзе ісці драматычны монаспектакль «**Палескія рабінзаны**» паводле аповесці Янкі Маўра (абанемент «Вясёлая каруселя»). Аўтар сцэнічнай версіі і выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шалестаў.

18 мая на сцэне монаспектакль Сяргея Кавалёва «**Маленькі анёлак**» паводле вершаў Кармэн Барнос дэ Гаштольд. Выканаўца спектакля – Раіса Астрадавіна, рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева.

Увечары для дарослых глядачоў будзе ісці монаспектакль «**Нобіль – Барвяны Уладар**» паводле аповесці Уладзіміра Караткевіча «Свая легенда». Аўтар сцэнічнай версіі і выканаўца – заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Уладзімір Шалестаў.

21 мая ўвечары на сцэне – драматычны монаспектакль «**...і Ева**» паводле рамана Стэфана Жэромскага «Гісторыя граху». Рэжысёр-пастаноўшчык і выканаўца – Галіна Дзягілева, аўтар інсцэніроўкі – Таццяна Сівец, сцэнаграфія Андрэя Меранкова, мастак па касцюмах – Таццяна Лісавенка.

Спектаклі праходзяць у Тэатральнай зале культурнага цэнтру касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаюўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне: 331-75-53.

У бяспецы ад пажараў

Пажарна-прафілактычная акцыя для папярэджвання пажараў і гібелі людзей ад іх «За бяспеку разам!» ладзіцца па ўсёй краіне з 20 красавіка па 20 мая. Яе мэты:

- зніжэнне колькасці пажараў, што адбываюцца з-за парушэння правілаў пажарнай бяспекі;
- інфармаванне людзей аб паслугах для наладжвання іх бяспекі, якія могуць аказаць дзяржаўныя арганізацыі;
- папярэджванне правапарушэнняў, што могуць здзейсніць людзі ў нецвярозым стане.

У межах акцыі супрацоўнікі ЦРАНС праводзяць прафілактычныя размовы, дэманструюць фільмы і відэаролікі пра страшныя наступствы пажараў.

*Вера БУДЗІНАВІЧУС,
інспектар ЦРАНС г. Мінска*

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

НАРОДНЫЯ СПЕВАКІ (*заканчэнне артыкула*). Сярод народных спевакоў яны выступаюць як карыфеі, якія вядуць за сабою ўвесь хор або ансамбль (гурт). Часцей за ўсё гэта запявала («пачынальнік», «зачынальнік»), які «заводзіць песню», а таксама верхні падгалосак («падгалоснік», «падводка», «гаравік»), які «падмаіць песню». Славутых майстроў галаснога спеву («першых спевакоў, пад якімі няма спевака») найчасцей можна сустрэць сярод пастухоў, леснікоў, касцоў, працаўнікоў палёў, раней і сярод плытагонаў. Ад беларускіх народных спевакоў спецыялістамі запісана шмат узораў народна-песеннага мастацтва. Дзякуючы фальклорным зборнікам і даследаванням, а ў наш час і музычна-этнаграфічным канцэртаў, дакументальным кінастужкам, грамазапісу, магнітафонным і лічбавым запісам аўтэнтычнага фальклору многія знаўцы песень і майстры народнага

спеву сталі вядомыя ў Беларусі і за яе межамі. Сярод іх Г. Шліпенкава (в. Заўулкі, Мёрскі р-н), П. Гарэцкая (в. Малая Багацькаўка, Мсціслаўскі р-н), З. Хвораст (в. Шакуны) і М. Смаль (в. Росахі, абедзве Пружанскі р-н), Е. Зуева (в. Цясты, Верхнядзвінскі р-н), А. Моціч (в. Заполле, Карэліцкі р-н), Д. Чачуга, Л. і Т. Лапаціны (в. Азершчына), Е. Сілко (в. Лазараўка: усе Рэчыцкі р-н), М. Рамашка (в. Колкі, Клецкі р-н), Г. Праневіч (в. Падлессе, Ляхавіцкі р-н), Т. Місевич (в. Доўгая, Шчучынскі р-н), К. Пышка (в. Зачэпічы, Дзятлаўскі р-н), Г. Вянгур, С. Пятрова і С. Дубейка (в. Тонеж), Ф. Алесіч і Н. Андрэйкавец (в. Букча), І. Зенькавец і І. Прыбора (в. Глушкавічы; усе Лельчыцкі р-н), В. Вакульчык, І. Русак і А. Каранчук (в. Клятная, Пінскі р-н), А. Вакуліч (в. Гальцы, Столінскі р-н) і інш.

З выданняў пачатку гэтага стагоддзя варта адзначыць магнітаальбом «Спадчына загінуўшых вёсак» (запісы са збораў фалькларыста Івана Кірчу-

ка; выдаваліся таксама на CD), выданні на кампакт-кружэлках «Вясёлая лірыка (Рамансы, дрындушкі)» (аўтар праекта Арына Вележ), «Гойкнуў баравік» (песні Ушаччыны ў выкананні Рыгора Барадуліна, былі і касеты; ён жа – аўтар зборніка фальклорных запісаў «Песні матчыны з Вушаччыны») ды інш. Багата народных песень у выкананні самадзейных спевакоў Мёрскага раёна запісаў у 1960 – 1970-я гг. паэт Сяргей Панізьнік (частка выдадзена, альбом «Пад ясну зарыцу»).

